

גיליון מורחב
במלאת 40 שנה לנפילתו
של שלמה אומן ז"ל עקה"ש
ובסופו רשימת הספרים שנסקרו ב'המעין'

מכון שלמה אומן
מכון מחקר תורני

המעין

גיליון 242 • תמוז תשפ"ב
[כרך סב, גיליון ד]

הַמַּעֲיָן

בתוכן:

- 5 יוידע קספר כולכם בדין... ברוך מחיה המתים' / **דבר העורך**
- 7 על שלמה אומן ז"ל
- 11 ביורום הלכתיים ויחסם למציאות / **שלמה אומן ז"ל**
- 16 מכתב בעניין היחס לשירות בצה"ל / **שלמה אומן ז"ל**
כל קבוע כמחצה על מחצה / **הרב אופיר סעדון**; תגובה: **פרופ' יונתן אומן**,
- 17 **פרופ' ישראל אומן, שהם בריס**

איגרות גדולי ישראל

- 26 איגרות רידב"ז אל רש"י הילמן זצ"ל בעל 'אור הישר' / **רבי יעקב דוד וילובסקי זצ"ל** (רידב"ז)
- 29 בעניין קנין בשבת / **הרב שלמה זלמן אורבך זצ"ל**

הלכה ואקטואליה

- 32 חיוב מזונות הילדים / **הרב דוד ברוך לאו**
- **קימה לכבוד רבו בזמננו / שלום ניסים בוזגלו, ישי בורנשטיין**
- 47 נספח: **מכתב הרב יצחק יוסף**
- 54 האם מותרת 'המתת חסד' על ידי אמירה לגוי? / **הרב יצחק רונס**
- דינו של בשר מתורבת מביצת תרנגולת או מביצת מופרית של פֶּרָה / **הרב פרופ' ארי**
- 65 **זיבוטפסקי והרב יואל קניגסברג**; תגובה: **הרב זאב וייטמן**; תגובת המחברים ...
- האם יש מקום לשימוש במכשיר "אמזון אֶקו" ודומיו בשבת? / **הרב איתן קופיאצקי**
- 77 נספח: **מכתב הרב דוב ליאור**

ענייני שמיטה

- 91 חשבונות השמיטה התמוהים בספר כפתור ופרח / **שי ואלטר**
- "בחריש ובקציר תשבות" – שיטת הרמב"ם: שיעור ודברים לזכרו של
- 102 מו"ר הגאון המופלא רבי שלמה פיער זצ"ל / **פרופ' דוד הנשקה**
- ביורום בעניין פירות שביעית בצה"ל / **הרב מרדכי עמנואל**;
- 116 תוספת מאת **הרב אליעזר רייכמן**

ביורוי הלכה

- 126 לבירור המושג התלמודי 'גובהה של עיר' / **פרופ' יוסי כץ**
- 135 'עשר בשביל שתתעשר' רק בצדקה שקעבר למעשר / **הרב מיכאל דושינסקי**

עוד על שיטת הרב שאול ישראלי זצ"ל בפרשת 'האח והאחות' לאור ממצאים חדשים /
140 הרב אורי רדמן

לבוא חמת - 'מעלני אנטוכייה': האם קטנו התרגומים הארצישראלים מפשוטו
של מקרא? / הרב ד"ר מרדכי הלפרין

תפילה ולשון הקודש

156 מיפיו נוסחי התפילה / הרב אהרן גבאי

לשון הקודש או שפה שמית? תורה ומדע בשאלת מוצא הלשון העברית /
185 הרב ד"ר יהונתן וורמסר

תגובות והערות

עוד בעניין פירסום מכתבים אישיים ישנים / הרב עמיחי כנרת; 'מבורכת ה' ארצו' /
196 הרב איציק אמת; תגובה בעניין דרכי פסיקת הלכה / פרופ' אביעזרי פרנקל ...

זיכרון להולכים

הספד על הרב שלמה גורן זצ"ל / הרב זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל

"מה' מצַעֲדֵי גֶבֶר וְאָדָם מֵהַ יָבִין וְדָבָר": דברים לזכר דודי פרופ' יעקב שויקה ז"ל /
204 הרב חיים סבתו

208 משה עבד ה': על סבא הרב פרופ' משה דוד טנדלר זצ"ל / הרב שמואל רפפורט

ארבעה כתרים: מחשבות וזיכרונות לזכרו של רבינו הרב שמחה הכהן קוק זצ"ל /
212 הרב יהושע וייסינגר

על ספרים וסופריהם

שרידים מפירושו למסכת אבות המיוחס לריטב"א או לתלמידו / פרופ' יעקב שמואל שפיגל
218 אקדמות למהדורה מתוקנת של מורה נבוכים בתרגום רבי שמואל אבן תיבון /

240 הרב יהודה זייבלד

255 התרגום החדש לאנגלית של ספר 'שומר אמונים' לרבי יוסף אירגס / פרופ' עווד ישראלי
להגהות על הש"ס מאת הרא"מ הורוויץ מפינסק זצ"ל וילקוט המפרשים החדש' של

259 מהדורת 'עוז והדר' / הרב יעקב טריביץ

קווים לדרכי לימודו ולמדיניותו ההלכתית של מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל,
264 ע"פ הקדמתו לשו"ת 'ביע אומר' / הרב נתן קוטלר

274 נתקבלו במערכת

309 רשימת הספרים שנסקרו במדור 'נתקבלו במערכת' בגיליונות 'המעין'

379 רשימת הספרים שנכתבו עליהם מאמרי סקירה וביקורת בגיליונות 'המעין'

388 רשימת המאמרים בכרך סב [גיליונות 242-239]

הרב שלמה זלמן אוירבך זצ"ל

בעניין קנין בשבת

לפנינו איגרת מאת מו"ר הגרש"ז אוירבך זצ"ל לחמי"ר שמעון בודנהיימר ז"ל, שבה מעיר הגרש"ז על המשנה ברורה (סי' שו"ס"ק לג) שפסק כמגן אברהם שם שאוסר לתת מתנה בשבת אפילו בלא קנין סודר, ותמה על מה שנוהגים לתת כלים לחתן הדורש בשבת. ותמה הגרש"ז זצ"ל שלא הביא המ"ב את דעת הבית מאיר (באבן העזר סי' מה סע' א) שמתיר קבלת מתנה בשבת וסובר שאין גזירת מקח וממכר במשיכה. הדיון הוא לגבי איסור קנין בשבת, האם מה שנאסר הוא מעשה הקנין - או שעצם העברת הבעלות היא האסורה משום מקח וממכר. ונפ"מ בקונה מתנה בשבת בלא קנין סודר, שעל ידי עצם הקבלה לא מוכח שעושה מעשה קנין. ראיית הבית מאיר היא ממה שקיי"ל בשו"ע או"ח סימן תקטז סעיף ג שמוותר לשלח ביום טוב כלים שראויים לשימוש ואפילו תפילין כיון שראויין להניחם בחול, ואילו למרדכי ומ"א צריך להיות מותר רק אוכל נפש.

והנה, הבית יוסף בסימן תקכז בדבריו לגבי מי שלא עירב עירוב תבשילין, שאומרת הגמרא כיצד הוא עושה - מקנה קמחו לאחרים, מביא מה שכתב הר"ן בביצה ט, ב בדפי האלפס "לאקנויי, בלשון מתנה בלא סודר אלא כשאר [מטלטלין] הנקנין במשיכה, אם צריך לתת קמחו במתנה שיהו אחרים מותרין לאפותו ולתת לו", משמע שההיתר הוא משום שהקנין נעשה בלא מעשה מיוחד. וכן כתב המאירי בביצה יז, א: "ואין לחוש להקנאה כזו ביום טוב, שהרי מתנה מיד ליד היא שלא כדרך קנין". וכיוצא בזה כתבו תוספות עירובין סו, א: "יפה עשיתם ששכרתם - לא דמי למקח וממכר ליאסר בשבת, דלא הוי אלא כמתנה בעלמא, שאין עושין אלא להתיר טלטול". אבל מביא הבית יוסף את המרדכי שכתב שההיתר הוא רק משום מצוה, וכתב על זה בבית יוסף סי' תקכז: "ואיני מבין דבריו, דאי בלשון מתנה בלא סודר - מאי איריא משום מצוה, בלא מצוה נמי אמאי ליתסר... ואפשר דאפילו להקנות במשיכה בלא קנין סודר סובר המרדכי דאסור משום דמיחזי כמקח וממכר, ובמקום מצוה התיירו". וכיון שמלשון הבית יוסף משמע שהוא נוטה להתיר קנין בשבת בלא מעשה קנין כדעת הר"ן, וכפי מה שהבאנו כן דעת המאירי ותוספות, לכן מובנת טענת הגרש"ז זצ"ל על המשנה ברורה שלא הביא את דעת הבית מאיר שפוסק להתיר.

אלא שמתוך דברי האחרונים, ובראשם רע"א (בתשובה סי' קעט) שדן בעשית קנין בערב שבת שיחול בשבת, משמע שלדעתם בעצם הקניה יש איסור מקח וממכר, ולא רק משום מעשה הקנין כדעת הבית מאיר.

יש לציין שכעין זה כתב בשמירת שבת כהלכתה (פרק כט סעיף כט) שמוותר להשאיר מכונות מכירה אוטומטיות בשבת במקום שבו הקונים שבו נוכרים. ובהערה עו הביא את

שו"ת מהרש"ג (גרינוולד, ח"ב סימן קיז) שכתב בעניין זה שלגבי קנין אין בעיה, שכמו שמותר להתחיל מלאכה בערב שבת שמסתיימת מאליה בשבת "כ"ש במו"מ הנעשה בשבת ממילא ודאי מותר אף שהוא עשה פעולה לזה מע"ש" (אמנם עי' אבני נזר או"ח סי' נא שדחה את הדמיון, כיון שבקנין הרי הוא נעשה בשבת מכח האדם ולא מאליו). מכל מקום כיון שמלשון הבית יוסף הנ"ל משמע שנוטה להתיר קנין בשבת בלא מעשה קנין כדעת הר"ן, ומיישב את המרדכי האוסר בדרך של אפשר: "אפשר דאפילו להקנות במשיכה בלא קנין סודר סובר המרדכי דאסור משום דמיחזי כמקח וממכר", לכן מובנת טענת הגרש"ז זצ"ל על המשנה ברורה שלא הביא גם את דעת הבית מאיר שפוסק להתיר.

העתקתי את המכתב תוך פתיחת ראשי תיבות והוספת פיסוק ותיקוני לשון קלים.

יואל עמיטל

* * *

The image shows a handwritten document in Hebrew, written in a cursive script. The text is dense and covers most of the page. It appears to be a copy of a letter or a document, possibly related to the subject matter of the text above. The handwriting is fluid and characteristic of a personal or working draft. There are some corrections and additions visible throughout the text.

ב"ה אור ליום ו' כ"ט סיון [תשכ"ו]

ישפות ד' ברכה והצלחה וכל טוב סלה ליקירי הנעלה ר' שמעון
בודנהיימר הי"ו.

קיבלתי היום את מכתבך, ורוב תודות לך בשמי, ומדין זכין לאדם גם
בשם החתן והכלה הי"ו - כי טרם מסרתי להם תשורתך. והנני בברכה
שתזכה יחד עם רעייתך היקרה לרוות עונג ונחת מכל אשר לכם, ולהתברך
בכל מילי דמיטב. וברכה בידידות נפש, כאוות נפשו ונפש ידידו ומוקירו.
ועתה על דברי תורה באתי.

הרי כתב כלשונו של המשנ"ב שהעתיק מהמג"א דלא שרי ליתן מתנה
אלא לצורך שבת ויו"ט, וא"כ לא עליו תלונתו. ומה שכתבת מהרע"א
שחולק על המג"א, לא ידעתי לנכון כוונתך ואיה מקום כבודו של הרע"א
הזה*. אולם בעיקר הדבר אני תמיד מתפלא על זה שהמשנ"ב לא מצא
לנכון להביא דעת הבית מאיר שבת, הובא בפת"ש באה"ע סי' מ"ה,
שחולק על המ"א, והוכיח דדוקא להקנות בקנין סודר או לעשות מעשה
קנין של הגבהה ומשיכה בכוונה מסוימת כדי לקנות רק זה אסור, אבל
סתם נתינה כרגיל לא איכפת לן אע"פ שהמקבל גם זוכה, וכפשטות
המשנה במסכת ביצה דכל שניאותין בחול מותר לשלוח ביו"ט, ושם
מענין אקנויי קימחא ביו"ט.

ועתה אסיים בשלו' מענין הפתיחה, ואחתום בכל חותמי טובה וברכה.
כלבבו הטוב ולבב ידידו
שלמה זלמן אוירבך.

* נראה שהדיון הוא במשמעות שו"ת רע"א סי' קנט.

חברי מערכת 'המעין' משתתפים בצערן של העורך

הרב יואל קטן שליט"א

על פטירת גיסו

הרב דוד גוטליב זצ"ל

מלומדי כולל 'בית דוד' בבני ברק

קיבל כל חייו את ייסוריו באהבה

בנה בית לתפארת

עסק בצורכי ציבור באמונה

תנצב"ה